

Handskrift 7A. Arkeologen Gustaf Hallströms arkiv

Ur volym D1:3 Dagbok 1909, 3/8-6/8

Del av resan 1909 (Kirunatrakten)

Avskrift av originaldagboken utförd av Robert Röding, 2010

Forskningsarkivet, Umeå universitetsbibliotek
(<http://www.foark.umu.se>)

DAGBOK 3/8 1909 – 6/8 1909

3.VIII.

Lite sömniga på morgonkvisten – men jag hann dock upp tids nog att få litet mat o hinna till Lundbohm till 10. Det blev ett något långvarigt besök på grund av hans täta o långa besök i nästa rum för att sköta sina affärer. Något gjorde väl också den ömsesidiga misstänksamheten. Han hörde sig för om mina planer o jag gav besked o höll hårt på min rätt att göra som jag ansåg bäst, samt att jag alltid tänkt framför allt fortsätta i södra området. Han ansåg tydligen att han borde säga emot men fann inga skäl o måste åtminstone till synes ge mig rätt. Han var nog hänsynsfull att förklara att det där var han inte tillräckligt inne i för att förstå. – Han telefonerade till Hannu om bärare o efter en ½ timme kommo 2 man. Haparandabon Norrman o finnen Alexander Pärkonen. Jag gjorde upp med dem o 5 kr. pr. dag o c:a 30 kg. Sedan dröjde förbannat länge igen varpå jag då han kom tog farväl för att hinna hem o packa. Han sade att han gärna velat framställa några frågor, men att han ej hade dem formulerade riktigt – han böd mig därpå på frukost. Som jag inte förstod om det var oss båda han bjöd o förresten ej ville gå ensam en gång till, när han ej begagnat detta tillfälle – frågade jag om det var oss båda han bjöd. Han fann sig åtminstone – kanske det också varit hans mening från början. Ja, först ville jag inte – hade ej tid o hade redan ätit, men då han höll i sig – kunde jag ej avslå. Jag gick, förklarande att även jag ville formulera några frågor. ”Formulera”! Antingen tror han att han är något slags förman l. också är han misstänksam o vill komma åt mig. Den satans Wiklund har kanske skrivit något brev till honom i samma mening som till mig. Kl. var nu 12 o vi gingo genast ut o köpte proviant. Joseph förtvivlad över att behöva gå – alldeles [down?] o hypernervös. Jag begriper ta mig fan inte hur det kan vara så litet nerv i en karl. Han talade om hur han måste förklara o ursäkta sin närvaro m.m. dillerier. Köpte proviant i arbetarnas försäljningslokal, försökte få chokolad men lyckades ej – hem o packade – klädde oss till hälften i rustningen o gingo till Lundbohm. Genast käk, mycket bra. Hela måltiden blev ej tillfälle till de där frågorna – utan vi språkade om Gråträsk m.m. Jag ledde flera gånger samtalet mycket nära vad jag ansåg skulle vara ~~de där~~ hans frågor men utan resultat. Utfrågade honom istället om hans undersökningar (de av honom igångsatta) De äro dels rent naturvetenskapliga dels ”lappbiologiska” – naturligtvis i intim förening. Han bad mig göra en del undersökningar åt sig i Rautasjärvi, vilket befanns vara ungefär vad jag bl.a. plägar göra, utprickningar på karta över flyttningvägar m.m. Efter maten besågo vi litet lappsaker bl.a. sejtar m.m. från den nya offerplatsen straxt norr om gränsen o Pålnoiviken.

Han försvann en stund o när han kom tillbaka bad jag honom framställa sina ”frågor”, men han förklarade då han redan gjort det, d.v.s. det var = de upplysningar han bad mig skaffa i Rautasjärvi. Konstigt att han behövde tid på sig för att fundera ut sådana formulerade önskemål! Jag gissar att han bara dillar dels för att ha ett slags kontroll på mig o

dels för att han känner sig vara tvungen såsom en av regeringen tillsatt undersökningsledare. Men jag tror han fick märka att jag helst vill arbeta på mitt vis. –

Vid måltiden talade vi även om fröken Demant ö om Tori, den litterata lappen av Kalasvuoma(?) vars manuskript frök. D. nu innehar till utgivning ö översättning till danska. Han försvarade henne att hon ej tycks vilja göra något av sin lappvistelse, "av hänsyn", hon "vill ej yppa vad lapparna gett henne i förtroende" o.s.v. mycket vackert. Hon tycks också ha börjat absolut för sitt eget nöje l. intresse. För som turist en gång ö blev intresserad – studerade så lapska ett år i Köpenhamn ö för hit ö levde 1(?) år bl. lapparna. Lundbohm fick se henne i Juckasjärvi en gång ö observerade hennes olikhet med övriga lappflickor. Hon tycktes till en början bli mer förbannad än glad åt att bli störd. Lapparna tycktes mycket hylla sig till henne. – Tori däremot är även en medgörlig typ att döma av Lundbohms yttranden. Hans uppteckningar av mera filosofisk art – kanske lyriska utsvävningar – i alla händelser inga faktiska upplysningar får man vänta sig i boken – utan mera allmänna. Han hade börjat dessa uppteckningar redan när Lundbohm fick höra talas om honom. Språket kommer att tryckas precis efter hans nedskrivning med sina inskott av finska ö norska. – Sist frågade jag om det skulle bli järnvägsstrejk i samband med storstrejken som bryter ut i morgon – men han trodde sig veta att ingen sådan skulle bli – vilket ju vore skönt. – Sedan vi fått veta att hans s.k. frågor alltså icke vore några frågor – togo vi avsked. Huvudintrycket var hjärtligt om man också kunde spåra en viss outtalad misstro, en misstro som han ej vågade uttala – kanske inte heller tänka ut – Kanske också att jag misstar mig alldeles ö att han är samma bradiga karl som jag alltid tyckte förr. Kanske att det är jag som visat mig tvär ö snorkig. – Jag gick nu genast till Mesch – plåtarna voro alla utmärkta – utom en. Sedan till hotellet ö packade. Karlarna kommo ej förrän 3⁵⁰ ö sutto förstås utanför fastän jag bett dem komma upp – hade förstås ingenting med sig fastän jag bett dem ta med sig 1 kont ö 1 mes. Som vi nu hade bara 40 min. kvar gällde att få det där i en hast. Telefonerade till Mesch ö fick låna en kont – riggade till min säck, att bära på ryggen. Haffade vår tolk på tåget som nu kom söderifrån, Tirén däremot ej med. Konstig prick som ej meddelar sig. Lönnberg lär nu vara i Gellivara – kanske Tirén är med honom för att tala om sitt område i Abisko inom den blivande nationalparken.

Efter 1 timme c:a voro vi i Rensjön. Vi hade ett slag tänkt natta där – men som vädret var gott beslöto vi att ta oss fram åtminstone ett stycke. Vadade över den rätt djupa bäcken ö upp på den jämna fina fjällmarken, ypperlig väg fram mot Ropivara (1 mil) Vi rastade högst uppe ö kokade kaffe, fin utsikt ned åt Kiruna ö banan. Åt Ropivara skog – nedåt syntes stora sumpmarker ö vi voro glada att vi ej togo vägen ifrån Rautas. När vi rundat Ropivara höllo vi högt på den branta dalsidan med vila då ö då. Alla pojkar tycks vara trevliga, Pärkonen särskilt en glad lax. "Rolika tider no" Han kan bara finska – är nyss kommen från Kemi. Har ett ovanligt litet finskt gemyt, snarare en stockholmsbuses världsvana. – Det gick lätt att gå ö vi stannade inte förrän efter 12 mitt emellan de 2 kullarna – högt för att ej myggen skulle bli för svår – vilket den dock blev tillräckligt. Kokade kaffe ö åto. Vi riggade till tältet så att vi alla fem lågo som i en stor säck – vilket höll myggen ute. Kl. var nu ½ 2.

Humöret under vandringen hade ej varit det bästa. Vi hade för mycket i oss av vad som hänt ö ordet "kamel" kom ofta fram. Det var nästan motvilligt vi rörde oss in i detta land ö vi längtade egentligen båda ner till "våra" sydliga lappmarker. Kanske vi också längtade hem – ifrån den här djävla historien.

4.VIII

Pojkarna voro uppe vid ½ 5 tiden – de fröso ö gjorde eld. Vi gingo upp ½ 7 – ~~vi åto~~ sedan vi länge legat ö lyssnat på de 2 bärarnas finska sånger, ofta verkande hedniska växelsånger. Vi själva åto ingenting nu – vi hade magarna för fulla med kaffe sedan gårdagen – kaffe ö osmält skinka. Nedanfö oss låg Kuolatsjaur med Rimasuolo ö kåtorna på andra sidan. Vi kunde icke se någon lapp där ö, ej heller någon båt ö fortsatte därför i svår terräng på bergsidan. På V. sidan (ej Ö. som Tirén utmärkt åt oss) träffade vi på en gammal lappvall med spår av rengärde ö en kåtabotten. "Arnen" tydlig – av 7-8 stenar i liten oval, på en liten kulle invid gårdet. Rätt rik vegetation här nere (c:a 1 km. från sjön) Höllo fjällsidan upp till mitt för forshuvudberget ö gingo sedan tvärt över dalen där ö upp på detta. Redan på långt håll hade vi emellertid kunnat skönja kåtorna här utan att dock se spår av rök. Det var därför ej med alltför stor besvikelse vi konstaterade fr. det sista berget att intet folk fanns vid kåtaplatsen. Vi voro nu ganska trötta. Några fotografier togs där uppifrån. Sjön syntes stor ö hemsk – särskilt voro fjällen omkring dystra nu med mulen himmel ö framilande regn. Vi togo fart ner ö slog i en hast upp tältet för att skydda oss mot regndimman som kom svepande. Sedan gick jag ut ö metade. Vi beslöto att att stanna här 4-5 timmar ö vila. Metningen misslyckades fullständigt – jag kom aldrig åt något bra ställe – vi fingo trösta oss med att slå upp en corned beaf-burk. Sedan allmän knytnäve några timmar. "De dödas ö" kunde ej heller upptäckas, vi fingo sedan höra att den låg ändå längre ut åt sjön ö så nära vår strand att den ej kunde urskiljas som ö förrän man kom alldeles nära. – Bröto så upp – jag tog nu kängorna vilket var skönt efter de mjuka komagerna. Vi kommo snart upp i en helvetes svår videbeväxt mark där vi höllo på att fastna alldeles, särskilt måtte bärarna haft det småtrevligt. Klarade omsider skivan ö nådde en god björkmark som varade någon timme. Skönt att gå på hård gräsmark under små björkar – vi kände båda hur vi liksom kommo närmare hemåt här ö kände oss därmed än mer ~~bittera~~ lömska mot folk som förbittrat denna färd för oss. Satans! Jag kommer aldrig att glömma dig min bästa Wiklund! – Snart blev regn ö stämningen än sämre. Jag tänkte utan särdeles nöje på fortsättningen av årets arbeten – den långa tid jag ännu hade kvar – detta ju endast början ö så förstörd! – vidare på Kolaesan nästa år som syntes som en mardröm! – Då vi rastade för skaffning på V. sidan den första stora bäcken som här gör en väldig ravin – observerades en båt med 2 personer ~~på~~ vid andra sidan sjön. Vi skreko ö skjöto med revolvern men utan resultat – båten fortsatte ned åt utloppet. Det var bara detta som fattades tyckte Joseph. Jag tyckte detsamma men samtidigt att det var roligt att se folk äntligen. Tydligt voro de ute på fiske att döma av dess rörelser. Under marschen kunde vi se den länge för att till sist försvinna borta i älven. Vi instämde till en början med Norrmans yttrande att det var förfärligt stora ö förfärligt fula fjäll här uppe ö undrade vad egentligen skönheten ligger som folk tror sig se i dem. Det är väl framför allt de

starka sensationer man får här uppe – som en modärn människas förstörda nervsystem kittlas av ö uppfattar som skönhetsintryck. Emellertid var det underbara stämningdagar allt efter som molnen drevo iväg ö förbi de väldiga tvärbranta väggarna utmed sjön. ”Kuolpa njuonje” lutade över ö tycktes vara nära att falla i sjön – stod svart ö hemsk som djävulens hemvist - åt höger tycktes däremot den branta långa fjällväggen lysa av grå intensiv dager genom regnet, sjön låg långt där nere, oftast svartgrå. Vi gingo ganska högt upp ö fingo härliga utsikter ibland. Terrängen relativt god men mycket stenig ö snårig av björk. Vegetationen ej vidare god – snarast mager – åtminstone som helhet sedd. – Det tog till att regna allt mer ö ju närmare vi kommo det tvärbranta Ruotaktjåkko – desto våtare blevo vi – desto halare blev marken. Tröttheten tilltog ö olusten. Vi hade tänkt nå åtminstone den långa udden under Vittjatjåkko för att där kunna se kåtorna i V. ändan ö tända en eld som kunde ses dit – men då vi vid 10-tiden kommo till ett väldigt stenblock med torr mark under ett överskjutande flak beslöto vi helt tvärt att stanna där. Hade snart ett väldigt bål tänt mot myggen ö vätan, Joseph ö jag gingo på jakt efter vatten. Vi kokade té för omväxlings skull ö bytte litet kläder. Jag har aldrig sett ett så oerhört löst block förr. Tydligt hade det varit uppsökt av människor förr ö av lapparna fingo vi höra att detta just var Rimgagerke (Tiréns Rimakaljas håla, som han antytt i denna trakt. – Vi gjorde som förra natten med tältet ö bröto björkris ö strödde under ö hade snart bra.

5.VIII

På natten starkt regn ö det kom ett tätt takdropp som blötte genom tältet på sina ställen men framför allt samlade sig under oss, när jag steg upp märkte jag att mina våta byxor jag lagt under mig för att torka i stället legat i en vattengrop ö voro dyblöta. Fram mot 8-9-tiden blev dock bättre väder ö solen bröt fram. Jag kunde nu fotografera vårt nattkvarter med den väldiga hålan. Pärkonen antog en stolt ställning ~~med~~ snett mot kameran, ”Snett ska de vara”! Vi fingo nu en trevlig fastän rätt besvärlig parasang – humöret ofantligt mycket bättre än förr. Det var som jag plötsligt kom att tänka på – dock på egen plan ö emot ”kamelernas” önskan som vi voro här ö det behövdes ej mer för att man skulle bli glad. Djävla kameler!

Klarade den stora Sämtijokk som tydligt ökat betydligt under natten samt nådde rätt raskt den långa udden. Vi fingo dock ej sikte på Ö. sjöändan ty stranden här rak ö mycket skogbeväxt. Vegetationen alltifrån nattkvarteret är absolut en annan än österut ö blev allt rikare ju längre framåt vi kommo. En rikedom av former ö arter. Vinbär konstaterades snart rikligt ö avsmakades fastän ej mogna ännu – blåklockor, pyrola uniflora ö - - - : habenaria-arter m.m. Det var med ett ord en ljuvlig dag ö själen var glad, man kände ju också att man nådde ett mål. Ibland kommo vi in på små gläntor, liknande små igenlagda täppor därhemma förtjusande små idyller bland björkar med utsikt endast rätt fram mot fjället där över ö sjön därnere med sitt silvermoaré. Det blåser skarp storm med långa vita vågor. En liten gul, ibland orangefärgad Sedum förtjuste oss särskilt, växte i små vackra täta bestånd. SV. om den långa udden observerades en kåtaplats. Ripor hade vi sett rätt mycket – gäss hörde vi flera gånger. – Ännu ett stycke ö marken tvingade oss nära stranden – där vi fingo höra

röster ö så plötsligt fingo se en lång båt komma farande ö straxt på ännu en. I den första tre lappor i den andra en gammal lapp. Vi hojade an dem ö sprungo ner. De kommo ö befunnos vara en Pinki med 3 söner på en veckas fisketur västerut. Resten av byn är dock hemma – skönt! (Vi hade eljest tänkt gå direkt på Kaisapakte) Vi dillade rätt länge med lappen – ville få honom att ro över till södra sidan dels för att vägen var bättre där – dels för att slippa skrika oss hesa i motvind. Slutet blev att han för 1 kr. satte Pärkonen över. Det blåste för hårt för att ta oss alla. Roligt att få se hedningarna – de verkade vildar ”alldeles ovänligt” särskilt då vi först fingo se dem i båtarna strykande med fart efter sjön. – Vi togo ett litet mål ö fortsatte. Terrängen nu oerhört stenig – väldiga bergras hade lagt sig alldeles tvärt över stranden ö måste med rätt stor ansträngning bestigas. Skönt att Pärkonen slapp gå här med sin säck ö sitt onda ben. Vi kunde se honom i stället som en prick där på andra sidan med rätt frisk fart mot byn. Denna kunde vi nu se där den låg med sina många tält utmed en jämn grön strandsluttning. Hemtrevligt av tusan. Vi togo saken lugnt nu – säkra sedan Pärkonen kommit över ö lägrade snart ö tände en eld. Studerade i kikaren Pärkonens rörelser, hur han kom fram ö underhandlade med folk – smet in i kåtorna (ö drack kaffe förmodligen – vilket vi unnade honom som fått bära på sin mat utan att komma åt den – jag hade nyckeln) o.s.v. Till slut kom han i en båt – tvekade mellan vår ~~eld~~ rök ö en rök betydligt längre fram (vid älven) men kom till slut. Vi stuvade in oss alla ö voro snart över. Ett härligt sätt att färdas efter alla vedermödor. – Togos emot av Lars Jonsson Pinki – fingo kaffe ö presenterade oss. (lämnade våra kort, tjö!) Fingo löfte om nattkvartér ö fingo köpa fisk – ljuvliga röding!

Pärkonen trivdes ö skämtade med Lars gumma ö hennes 2 systrar – hörde sig för hur frieri tillgick ö hur man här ”fick taget”. Han bröt absolut isen för oss allesammans ö ingen förlägenhet l. tvungenhet behövde uppstå. Snart började regn igen ö det var en ovanlig känsla av ”hygge” att få vara inomhus. Kl. var c:a 5 vid framkomsten. Snart voro vi i full gång med iakttagelser om också mest under tystnad. Vilade ö besågo vårt arbetsfält med andra ord. Här bo 11 hushåll – renarna långt t. fjälls ö där en del folk (c. 10 personer) resten här l. på fiske i sjön. Anders Sarri som Tirén rekommenderat var i Abisko nu – däremot kom hans mor(?) till oss – en 80-års käring med dödingsansikte ö tiggerier. ”Om det också vore en 5-öring vore det alltid något”. – Hon fick intet – men till slut dock kaffe vilket tycktes röra henne. Hon frågade om vi voro Kristna (= Laestadianer för henne) ö sökte omvända oss. – Pojkarna tänka gå i morgon bittida, jag gjorde upp med dem (35 kr. + 4 i biljetter = 40 kr.) De fingo ta med sig tältet ö en del småsaker som vi ej behövde – allt för att lämna i Kaisapakte station – underligt var ner getterna kommo ner här – lappar ö getter! Jag föreslog att de skulle sluta med renarna ö börja med renskötsel men det skulle ej gå svarades. För besvärligt med foderbärgning m.m. Till slut allmän knytning. Pojkarna fingo ligga i grannkåtan ö vi fingo en fin bädd med hudar ö ranor ö myggtält. Somnade snart med ljuva drömmar.

6.VIII

Pojkarna foro vid 5-tiden. Hansson rodde dem över ö hade sedan den stora finkänsligheten att ej lägga sig igen på sin plats mellan oss för att ej störa – trots jag sagt åt

honom att ej tänka därpå kvällen förut. Vi äro mycket nöjda med honom – en klartänkt ö förståndig pojke. Han förstår vad lapparna säger – men låter dem ej förstå att han gör det – Lapparna väckte mig ej till morgonfisket som avtalat var – också av hänsyn till mitt välbefinnande – Vädret rätt bra fram på f.m. dock regn ett par gånger. Köpte fisk ö torrkött ö mådde gott. Kommo så småningom in i samtal under slöjdning ö bjudande på kaffe ö tobak ö till slut fingo vi Pinki på ett 2½ timmes långt oavbrutet korsförhör angående renarna ö flyttningen m.m. Vi voro alla alldeles uttröttade då vi slutade. Svårt att säga om vi fått full klarhet i frågorna – vi fingo dock säkert en god lukt på dem. Fingo emellertid en strykande aptit ö drucko kaffe kopiöst. – Getterna kommo ö det var ett nöje att se vilket nöje lapparna hade av dem. – Jag började skriva dagbok – vilket tog ett par timmar, under vilken tid Joseph pumpade ~~dem~~ lapparna på kartans namn m.m. språkliga saker. – Det ser ut som om vi hade förtroende här – i alla händelser äro alla så ovanligt vänliga ö glada – ö samtalet går alltid raskt ö flytande. Till stor del är det förstås Hanssons förtjänst som förstår sin sak fullkomligt.

Mycket regn på e.m. med vackert mellan skurarna.